

Fältmarskalken

"Jag går bort från detta gille,
andra må här ha sin gamman."

Dikten Fältmarskalken hör inte till de bäst kända i Fänrik Ståls sägner, men åtminstone i Finland känner nog de flesta svenskspråkiga till citatet ovan. Det har kanske i någon mån bidragit till att man ännu vet vad det ålderdomliga ordet *gamman* betyder, nämligen 'glädje'.

Scenen för dikten är ett av de "spridda gillen" där ett antal krigsmän firade en av de få segrarna 1808, den vid Siikajoki. En och annan hoppades att krigslyckan nu skulle vända.

*Och man språkade vid glaset,
talte fritt om varjehanda;
i en sådan krets behövde
ingen man sin tunga banda:
allt det svaga hos befälet
kunde utan våda klandras,
och bland stolta namn, som nämndes,
ljöd marskalkens framför andras.*

De behövde alltså inte lägga band på sin tunga. Marskalken, det var den högste arméchefen, fältmarskalk Klingspor, hade länge kritiserats för att han flydde undan hellre än försökte stoppa fienden. En av de närvarande utbringade en skål för Klingspor:

*"Bröder, han har ändrat vana;
lustigt skall det bli att skåda,
hur han lyfter nu sin panna;
sen han travat genom landet,
har han äntligt vågat stanna."*

Men han fick svar på tal:

*"Den som sagt att Klingspor stannat,
han har talt förbannat galet.
Adlercreutz det var och Herten,
som slog knut uppå vår nesa;
fältmarskalken var som vanligt
ren för fan i våld på resa."*

Och så fortsatte det, mest med kritik mot Klingspor, som inte brydde sig om att försvara landet utan hellre ägnade sig åt en god måltid.

Då reste sig till slut gamle Lode, barske herren. Först kunde man tro att han ville försvara fältmarskalken, men så var det inte:

*"Jag går bort från detta gille,
andra må här ha sin gamman.
Klingspor får man höra klandras,
var man helst må råka samman.
Fältmarskalken, fältmarskalken,
annat finns ej i språklådan;
det är skam att tappre männer
täckas tala om en sådan."*

De två första raderna är som sagt ett ofta använt citat, men också de två sista kan användas i lämpliga sammanhang. *Språklådan* betyder här 'uppsättning samtalsämnen'. Det finlandssvenska *täckas* betyder ju 'inte skämmas för att'. Den ålderdomliga pluralformen *männer* används nog närmast för rytms skull.

Dikten kan för övrigt fungera som en nyttig påminnelse för finlandssvenskar om att det på svenska heter *fältmarskalk*, inte "krigsmarskalk", som man ibland ser eftersom den finska motsvarigheten är *sotamarsalkka* (*sota* = krig).